

Okula Uyum Becerilerinin Gelişiminde Bibliyoterapinin Rolü

Kerime Meryem OZMEN¹, Duygu YALMAN POLATLAR²

¹Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, Ahmedi Hani Meslek Yüksekokulu, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı, Türkiye

²Çocuk Gelişimi Bölümü, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Trabzon, Türkiye

³Temel Eğitim Bölümü, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İstanbul, Türkiye

Bu konuda neler biliniyor?

- Bibliyoterapi, çocukların gelişim dönemlerine özgü sorunların önlenmesinde ya da çözümünde etkili bir yardım süreci olarak kullanılmakta ve eğitimde çeşitli amaçlarla uygulanmaktadır.
- Bibliyoterapi uygulamaları çocukların sosyal-duygusal gelişiminde olumlu etkiler yaratmakta, duygularla baş etme konusunda farkındalık kazandırmaktadır.
- Okula uyum süreci, çocukların eğitim yaşamlarına sağlıklı bir başlangıç yapabilmeleri açısından kritik öneme sahiptir ve bu süreçte çeşitli psikolojik destek uygulamaları etkili olmaktadır.

Bu çalışma bu konuya neler katıyor?

- Araştırma, bibliyoterapinin okul öncesi çocukların okula uyum düzeyine olan etkisini deneysel bir desenle inceleyen sayılı çalışmalarından biridir.
- 60-72 aylık çocuklarla yürütülen çalışma, dört haftalık bibliyoterapi uygulamalarının çocukların okula uyum ölçeği toplam puanı ve tüm alt boyutlarında anlamlı artış sağladığını ortaya koyarak uygulamanın etkinliğini göstermektedir.

Öz

Okula yeni başlayan çocuklar için okulun ilk haftalarında yaşanan uyum süreci hem çocuklar hem de aileler için kritik bir dönemdir. Bu dönemde yaşanan zorluklar, çocukların okul deneyimlerini olumsuz etkileyerek sosyal ilişkiler kurma ve kurallara uyum sağlama gibi alanlarda güçlük yaşamalarına neden olabilir. Çocukların okul yaşamına sağlıklı bir başlangıç yapabilmeleri için uyum süreçlerini kolaylaştıran yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda bibliyoterapi; çocukların yapılandırılmış kitap okuma süreci ile duygularını tanımlarına, ifade etmelerine ve başa çıkma becerileri geliştirmelerine katkı sağlayarak okul uyumunu destekleyen etkili bir yöntem olarak öne çıkmaktadır. Çalışmanın amacı, okul öncesi eğitime yeni başlayan çocukların okula uyumlarını desteklemek amacıyla gelişimsel bibliyoterapi uygulamalarının etkisini incelemektir. Tek grup ön test-son test desenine dayalı deneysel yöntemle yürütülen bu araştırma, Türkiye'nin Ağrı ilinde 60-72 ay aralığındaki 20 çocukla dört oturum bibliyoterapi seansları olacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Uygulama öncesi ve sonrası çocukların okula uyum düzeylerini değerlendirmek amacıyla "5-6 Yaş Çocukları için Okula Uyum Öğretmen Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır. Bulgular, gelişimsel bibliyoterapinin çocukların okula uyum becerilerini anlamlı düzeyde artırdığını göstermiş; ölçeğin alt boyutları olan sınıf içi katılım, okuldan kaçınma, kendi kendini yönetme ve okul sevgisi alanlarında pozitif yönde ilerlemeler tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, bibliyoterapinin okul öncesi eğitimde çocukların okula uyumlarını desteklemede etkili ve uygulanabilir yöntem olduğunu ortaya koymakta olup eğitimcilere ve ailelere uygulanabilir bir destek aracı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okula uyum, bibliyoterapi, gelişimsel bibliyoterapi, okul öncesi eğitim, sosyal-duygusal gelişim

The Role of Bibliotherapy in the Development of School Adaptation Skills

Abstract

For children who are new to school, the adaptation process in the first weeks of school is a critical period for both children and families. Difficulties experienced during this period can negatively affect children's school experience and cause them to have difficulties in areas such as establishing social relationships and adapting to rules. In order for children to have a healthy start to school life, approaches that facilitate adaptation processes are needed. In this context, bibliotherapy stands out as an effective method that supports school adaptation by helping children recognize and express their emotions and develop coping skills through a structured book reading process. The aim of the study is to examine the effect of developmental bibliotherapy practices to support the school adjustment of children who have just started preschool education. This study, which was conducted with an experimental method based on a one-group pretest-posttest design, was conducted with 20 children between the ages of 60-72 months in Ağrı province of Turkey with four sessions of bibliotherapy sessions. The "Teacher Assessment Scale of School Readiness for 5-6 Year Old Children" was used to evaluate the children's school adjustment levels before and after the intervention. The findings showed that developmental bibliotherapy significantly increased children's school adjustment skills, and positive improvements were found in the sub-dimensions of the scale, namely classroom participation, school avoidance, self-management, and love of school. The results show that bibliotherapy is an effective and applicable method in supporting children's school adaptation in preschool education and offers a practical support tool for educators and families.

Keywords: School adaptation, Bibliotherapy, Developmental bibliotherapy, Preschool education, Social-emotional development

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
Kerime Meryem Ozmen E-mail: kmeryem.ozmen@gmail.com

Cite this article as: Ozmen, K.M., & Yalman Polatlar, D. (2026). Okula uyum becerilerinin gelişiminde bibliyoterapinin rolü. HAYEF: Journal of Education, 23, 0059, doi:10.5152/hayef.2026.25059.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License
Available online at <https://hayefjournal.org>

Giriş

Okul öncesi dönem, çocuğun bilişsel, duygusal ve sosyal gelişiminin hızla ilerlediği; aynı zamanda dış dünyayla kurulan ilişkilerin sistemli bir yapıya kavuştuğu kritik bir gelişim evresidir. Çocuğun okula başlamasıyla birlikte sosyal çevresi, günlük rutinleri ve duygusal deneyimleri önemli ölçüde değişir. Okula uyum,

çocuğun yeni bir çevreye, sosyal deneyimlere ve farklı kültürel etkilere uyum sağlama süreci olarak tanımlanabilir (Fabian, 2000). Bu dönemde çocukların okul ortamıyla ilk karşılaşmaları, sadece akademik değil, aynı zamanda duygusal ve sosyal bir uyum sürecini de beraberinde getirir. Bu süreçte çocuklardan; yetişkinlerden bağımsız hareket etmesi, akranlarıyla olumlu ilişkiler kurması, okul rutinlerini tanıyıp bunlara uyum sağlaması ve daha uzun süre boyunca dikkatli ve uyanık kalması beklenir. Tüm bu beklentiler, özellikle beş yaşındaki bir çocuk için oldukça zorlayıcı olabilir (Rimm-Kaufman ve Pianta, 2000). Çocukların bu süreçte yaşadıkları duygusal karmaşa, ayrılma kaygısı ve sosyal ilişki kurma becerilerindeki yetersizlik gibi durumlar, eğitimciler ve aileler için önemli bir destek ihtiyacını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, çocuklara duygusal farkındalık kazandırmak, başkalarının duygularını anlamalarını sağlamak ve kendi yaşantılarında karşılaştıkları sorunlara çözüm yolları bulmalarına yardımcı olmak amacıyla hikâyeleri araç olarak kullanılan bibliyoterapi (Cornett ve Cornett, 1980), çocukların okula uyum sürecini destekleme potansiyeline sahiptir (Lucas ve Soares, 2013). Farklı veya öğretici kaynakların, bir problemi bulunmayan bireylerde ruh sağlığını korumak ve gelişimlerini desteklemek amacıyla kullanılmasına dayanan gelişimsel bibliyoterapi ise (Rubin, 1979), çocukların karşılaştıkları duygusal ve sosyal zorlukları anlamlandırmalarına yardımcı olarak bu sürecin daha sağlıklı ve güvenli bir şekilde atlatılmasına katkı sağlayabilir.

Okula uyum, çocuğun bireysel gelişim özellikleriyle okul ortamındaki sosyal, duygusal ve yapısal beklentiler arasında bir denge kurma sürecidir (Spencer, 1999). Bu süreç, çocukların eğitim ortamlarına ve bu ortamların sunduğu yeni öğrenme fırsatlarına verimli bir şekilde entegre olabilmeleri için önemlidir. Bu süreç, çocukların alışık olmadığı ortamlara, insanlara ve öğrenme durumlarına uyum sağlamalarını gerektirir, ki bu da çocuğun hem bilişsel hem de duygusal olarak yeni durumlara ayak uydurabilmesini içerir. Bir çocuk yeni bir okula başladığında, onu bekleyen farklı öğretim stilleri, yeni öğretmenler ve farklı sosyal normlarla karşılaşır. Dolayısıyla, bu dönemde gelişimsel sürece yapılacak küçük müdahaleler, çocuğun eğitim yolculuğunun önü üzerinde etkiler yaratabilir (Rimm-Kaufman ve Pianta, 2000). Bu bağlamda, bibliyoterapi, çocukların okula uyum sürecine destek sağlayabilecek önemli bir araçtır (Jung ve Cho, 2020). Gelişimsel bibliyoterapi ise, çocukların çocukluk dönemine özgü kaygılarla ve geçiş dönemi değişimleriyle başa çıkmalarına yardımcı olacak okuma materyallerinin yapılandırılması şeklinde tanımlanmakta ve bireyin gelişim özellikleriyle örtüşen hikâye içerikleri aracılığıyla farkındalık kazandırmayı amaçlamaktadır (Jayne ve Purswell, 2017). Ayrıca, bu yöntem eğitim ortamlarında öğrenci sorunlarının erken tespit edilmesi, sosyal-duygusal problemlerin önlenmesi ve çocukların gelecekte karşılaşılabilecekleri zorluklara dair bilgilendirilmeleri amacıyla da kullanılabilir (Bulut, 2010). Bu yönleriyle bibliyoterapi, çocukların okul ortamına ilişkin korkularıyla baş etmelerine ve bu yeni süreci daha sağlıklı yönetmelerine katkı sağlamaktadır (Đorđević ve ark., 2022). Seanslar sırasında çocuklara sunulan hikâyeler sayesinde, okul ortamına ve sosyal beklentilere dair bilgi edinmeleri kolaylaşmakta; bu da onların yeni deneyimlerle karşılaştıklarında daha hazırlıklı ve özgüvenli hissetmelerine imkân tanımaktadır.

Son yıllarda, okul öncesi çocuklar üzerinde yapılan bibliyoterapi çalışmaları, farklı boyutları ele alarak çeşitli konulara odaklanmıştır. Stresin azalmasına katkı sağladığı ve sosyo-duygusal becerileri geliştirmede etkili bir strateji olduğu gösterilmiştir (Astarani ve Richard, 2020; Trent ve Richards, 2018). Nitekim, çocuklar okulda karşılaşacakları yeni kuralları, öğretmenleri, arkadaşları ve sınıf ortamı gibi belirsiz durumlarla başa çıkmakta zorlanabilirler. Bu tür belirsizlikler, çocuklarda bilinmezliğin getirdiği bir kaygı yaratabilir. Çocukların okulun işleyişini, öğretmenlerin beklentilerini veya sınıf arkadaşlarıyla nasıl bir ilişki kuracaklarını bilmemeleri, rutinleri tanıma ve uyma, uzun süre aktif ve dikkatli kalma uyum sürecinde çocuğu zorlayabilir.

(Rimm-Kaufman ve Pianta, 2000). Bu tür zorluklarla başa çıkmanın yollarından biri, çocuklara okul ortamı ve beklentileri hakkında önceden bilgi vermek ve onları bu yeni deneyimlere hazırlamaktır. Bibliyoterapi çocukların okula uyum sürecinde karşılaşılabilecek belirsizliklerle başa çıkmalarına yardımcı olabilecek etkili bir yöntemdir (Lucas ve Soares, 2013; Pola ve Nelson, 2014). Kitaplar aracılığıyla sunulan hikâyeler, çocuklara okul ortamını, öğretmenlerle ve arkadaşlarıyla ilişkileri anlamaları için güvenli bir zemin sağlayabilir. Özellikle, okul hayatıyla ilgili hikâyeler, çocuklara benzer durumları daha önce başka çocukların nasıl deneyimlediğini göstererek, kendi deneyimlerine dair olumlu beklentiler geliştirmelerine yardımcı olabilir. Bu hikâyeler, çocukların sınıf içi dinamikleri, öğretmenlerle etkileşim ve okulda beklenen davranışlar hakkında fikir edinmelerini sağlar.

Bibliyoterapi farklı amaçlara yönelik olarak iki temel biçimde uygulanır: Klinik bibliyoterapi, psikolojik sorunlarla başa çıkmak için uzmanlar tarafından yürütülen terapi amaçlı bir uygulamadır (Gladding ve Gladding, 1991). Buna karşılık, bu çalışmada tercih edilen gelişimsel bibliyoterapi, eğitimde çeşitli amaçlar için kullanılarak çocukların gelişim dönemlerine özgü sorunların önlenmesinde veya sağlıklı bir şekilde çözülebilmesinde etkili bir yardım süreci olarak kabul edilmektedir (McCulliss ve Chamberlain, 2013). Bu yöntem, çocukların duygusal ve sosyal becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olurken, aynı zamanda onlara yaşadıkları zorluklarla başa çıkma stratejileri sunar. Nitekim okula uyum sürecinde bibliyoterapi, çocukların duygusal zorluklarıyla başa çıkmalarına ve yeni sosyal çevreye adapte olmalarına yardımcı olabilecek etkili bir araçtır (Lucas ve Soares 2013). Okula başlama, çocuklar için heyecan verici olduğu kadar stresli ve kaygı verici bir süreç olabilir. Bu noktada bibliyoterapi, hikâyeler ve karakterler aracılığıyla çocukların bu zorlukları anlamalarına ve üstesinden gelmelerine olanak tanır. Özellikle, çocukların kendi duygularını ve yaşadıkları sorunları hikâye kahramanlarıyla özdeşleştirmeleri, onların duygusal farkındalık kazanmalarını ve bu süreçte yaşadıkları kaygıyı azaltmalarını sağlar. Okula gitmekten korkan bir çocuğun bu korkusuyla nasıl başa çıktığını anlatan bir öykünün okunması, okula gitmek istemeyen ve çeşitli korkular sergileyen çocuklar için etkili bir yardım sürecini başlatabilir. Özellikle, hikâyedeki karakterle özdeşleşme süreci, çocukların kendi korkularını daha objektif bir bakış açısıyla değerlendirmelerine (Rizza, 1997) ve bu duyguları yönetme yollarını keşfetmelerine yardımcı olur. Bu tür bir özdeşleşme, çocuklara kendi korkularını ifade etme ve bunlarla yüzleşme fırsatı tanırken, aynı zamanda katarsis deneyimi sağlar. Katarsis, çocukların duygusal yüklerini boşaltmaları ve rahatlamaları sürecidir (Pardeck ve Pardeck, 1984). Bu gerçekleştiğinde çocuk, “anlam dolu bağlar geliştirir ve bunun sonucunda hikâye, biriken duyguların serbest bırakılmasına yardımcı olur” (Gregory ve Vessey, 2004). Bu durum onların okula olan korkularını hafifletmelerine ve okul ortamına daha pozitif bir tutumla yaklaşmalarına imkân tanır. Bu şekilde, bibliyoterapi, çocukların duygusal zorluklarla başa çıkmalarını destekleyen güçlü bir araç olarak işlev görür.

Bibliyoterapi sürecinin başarılı olması için, sadece kitap okumak yeterli değildir; okunan bölümleri pekiştirecek çeşitli yöntemler ve etkinliklerin de uygulanması gereklidir. Süreç; kitap ve kapağın tanıtılması, görsellerin analiz edilmesi, kitap içeriğine dair tahminlerin alınması, okuma sırasında ve sonrasında soruların yönlendirilmesi, kısa tartışmaların yapılması, duygu ve dikkatin paylaşılması ile çıkarım ve özetleme gibi etkinlikler yer almaktadır (Goddard, 2011; Pardeck, 2013). Bu sürecin başarısı, okuma etkinliğine eşlik eden yaratıcı ve çeşitli izleme tekniklerinin kullanılmasına bağlıdır. Örneğin, dergilerden bazı resimler keserek kahramanın sorunu çözdüğü bir sahneyi anlatan bir kolaj hazırlama ve hikâyedeki karakterlerin kuklalarını tasarlayıp bu kuklalarla canlandırma gibi yöntemler sıklıkla önerilmektedir. Ayrıca, duygu ve davranışların etkili bir şekilde ifade edilmesini sağlayan pandomim uygulaması, hikâyeye alternatif bir son yazılması

ve bir karakterin bakış açısından başka bir karaktere mektup yazılması gibi aktiviteler de süreci desteklemektedir. Bunun yanında, hikâyedeki olaylar ile bireyin yaşamındaki olayların bir zaman çizelgesi üzerinde karşılaştırılması, sorunlara yönelik farklı çözüm yollarının avantaj ve dezavantajlarının listelenmesi ve hikâyeye kahramanlarının kilden figürlerinin yapılması gibi yaratıcı etkinlikler de sürece dahil edilebilir (Pardeck, 2013). Bu tür etkinliklerin temel amacı, kitaptan alınan mesajların anlamını korumak ve çocuklarda oluşmaya başlayan olumlu davranış ya da tutum değişikliklerinin kalıcılığını desteklemektir (Stainbrook, 2011). Bibliyoterapi sürecinde uygulanan izleme etkinlikleri çocukların hikâyeye daha güçlü bir bağ kurmalarını sağlarken, öğrenilen mesajların günlük yaşamda uygulanabilirliğini de pekiştirmektedir. Bu yaklaşım, bibliyoterapinin çocuk üzerindeki uzun vadeli etkilerini güçlendiren önemli bir unsurdur.

Alanyazın incelendiğinde, gelişimsel bibliyoterapinin okul öncesi dönemde özellikle okula uyum süreciyle ilişkili olarak incelendiği çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Mevcut araştırmalar, bibliyoterapide daha çok duygusal okuryazarlık (Tabar, 2016), paylaşım (Uzmen ve Mağlen, 2002) empati ya da problem çözme (Stip, 2020; Uyar, 2021) gibi gelişim alanlarına odaklanmakta; okula uyum gibi belirli dönemsel geçişleri hedef alan çalışmalar ise oldukça sınırlıdır (Jung ve Cho, 2020). Bu durum, okul öncesi döneme özgü gelişimsel özelliklerin ve eğitimsel ihtiyaçların dikkate alındığı daha fazla çalışmaya duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır. Araştırmanın amacı, bibliyoterapinin okula uyum sürecinde çocuklara somut bir fayda sağlayıp sağlamadığını deneysel olarak değerlendirmektir. Bu çalışma, bibliyoterapinin çocukların eğitim süreçlerine nasıl pozitif bir etki yapabileceğini göstermekte olup, benzer uygulamaların okul öncesi çocuklar üzerindeki potansiyel etkilerini araştırmak için teorik bir temel sunmaktadır.

Yöntem

Okul öncesi çocukların okula uyum süreçlerine bibliyoterapi uygulamasının etkilerini incelemek amacıyla tek grup ön test-son test deneysel desen kullanılmıştır. Bu desen, bir bağımlı değişken olan okula uyum düzeyinin deneysel müdahale öncesinde ve sonrasında ölçülmesine olanak tanır. Araştırmanın amacına uygun olarak, çocuklara bibliyoterapi temelli bir müdahale programı uygulanmış ve uygulamanın okula uyum üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. Tek grup ön test-son test desen, bir bağımlı değişkenin ölçülmesiyle başlar, ardından deneysel bir müdahale uygulanır ve sonrasında bağımlı değişken tekrar ölçülür. Creswell (2012) yeni bir eğitim modülü geliştirilip uygulandığında araştırmaların genellikle tek gruplu deneysel deseni tercih etmesinin önemini vurgular. Deneysel desenler, araştırmacı tarafından denetlenen ve değişkenler arası neden-sonuç bağlantılarını araştırmayı amaçlayan yöntemlerdir. Bu yöntemler, bağımsız değişkenlerin manipüle edilmesini ve bu değişikliklerin bağımlı değişkenler üzerindeki etkilerinin incelenmesini içerir (Gay ve Airasian, 2000)

Çalışmada, örneklem, ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme, belirli niteliklere sahip olaylar, nesneler ve durumları seçme sürecidir (Trochim ve Donnelly, 2006). Bu araştırma kapsamında kullanılan temel ölçüt, okul öncesi eğitime daha önce kayıt yaptırmamış ve okula yeni başlayan çocuklar olarak tanımlanmıştır. Zira okul öncesi deneyimi bulunmayan çocuklar, eğitim ortamına ve yeni sosyal ilişkilere ilk kez maruz kalmakta olduğu için bu durum, uyum sürecinde yaşanabilecek güçlüklerin, gereksinimlerin ve potansiyel destek mekanizmalarının daha açık biçimde ortaya konmasına yardımcı olmaktadır.

Araştırmada, bibliyoterapinin çocukların okula uyum süreçlerine etkisini değerlendirmek amacıyla şu hipotez test edilmiştir: H1: Bibliyoterapi seanslarına katılan 60–72 aylık okul öncesi çocukların,

müdahale sonrasındaki okula uyum puanları, müdahale öncesine göre anlamlı düzeyde yüksektir.

Veri Toplama Araçları

Çocuklar için Genel Bilgi Formu

Veri toplama aracı olarak, araştırmada çocukların demografik özelliklerini belirlemek üzere araştırmacı tarafından geliştirilmiş “Çocuklar İçin Genel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Bu form, araştırmacının örneklemi oluşturan çocukların öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Form, çocukların aile yapısı, sosyo-ekonomik düzeyi, anne ve babanın eğitim düzeyleri, çocuğun kardeş sayısı gibi önemli demografik bilgileri içermektedir.

5-6 Yaş Çocukları için Okula Uyum Öğretmen Değerlendirmesi Ölçeği

Ladd, Kochenfender ve Coleman tarafından 1996 yılında geliştirilen ve 5–6 yaş grubu çocuklar için tasarlanmış olan Okul Uyum Öğretmen Değerlendirmesi Ölçeği, Önder ve Gülay tarafından 2010 yılında Türkçeye uyarlanarak geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Bu ölçek, çocukların okul uyum süreçlerini değerlendirmek amacıyla dört farklı alt boyuttan oluşmaktadır: “Sınıf içi katılım, okuldan kaçınma, kendi kendini yönetme ve okul sevgisi”. Her bir madde “uygun değil,” “uygun” ve “tamamen uygun” şeklinde değerlendirilmekte olup, alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları 0,67 ile 0,84 arasında değişmektedir. Bu iç tutarlılık değerleri, ölçeğin güvenilirliğini ve alt ölçeklerin kendi içinde tutarlı olduğunu göstermektedir.

Uygulama Süreci

Araştırmaya başlamadan önce, etik onay Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Etik Kurulu’ndan alınmıştır (Tarih: 04.07.2024, Karar No: 37/01) ve Milli Eğitim Bakanlığı’ndan TT.2024.000684 protokol numarasıyla uygulama izni sağlanmıştır. Araştırmaya katılan çocukların ebeveynlerine, araştırmacının amacı, kapsamı ve süreci hakkında bilgi verilmiş olup aydınlatılmış onam formları yazılı olarak alınmıştır. Araştırmaya, Ağrı ilinde bulunan bağımsız bir anaokulunda eğitim gören, 60-72 ay aralığındaki toplam 20 çocuk katılmıştır. Çocukların demografik bilgileri “Çocuklar için Genel Bilgi Formu” aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın başlangıcında çocukların okula uyum düzeylerini belirlemek amacıyla, Önder ve Gülay (2010) tarafından geliştirilen “5-6 Yaş Çocukları için Okul Uyum Öğretmen Değerlendirmesi Ölçeği” ön test olarak öğretmenlere uygulanmıştır.

Tablo 1, çalışmaya katılan bireylerin demografik özelliklerini özetlemektedir. Katılımcıların %55’i kız, %45’i erkek olup, çoğunluğu (%75) orta sosyoekonomik düzeydedir. Anne eğitim düzeyinde lise ve lisans mezunları (%35) öne çıkarken, baba eğitim düzeyinde lise mezunları (%40) çoğunluktadır. Kardeş sayısı açısından katılımcıların %55’i 2 kardeşe sahiptir, 1 kardeş, 3 kardeş ve 4 veya daha fazla kardeşi olanlar ise eşit oranlarda (%15) dağılmıştır. Ayrıca, öğretmenlerinden alınan bilgilere göre tüm katılımcı çocukların anadili Türkçedir ve Türkçeyi akıcı biçimde konuşmaktadırlar.

Araştırma sürecinden önce uygulayıcı, çocuklarla güçlü bir bağ kurmak ve güvenlerini kazanmak amacıyla onlarla zaman geçirmiş; bu sayede çocukların uygulayıcıya alışmaları ve kendilerini ifade etme konusunda daha rahat hissetmeleri sağlanmıştır. Araştırma sürecinde, okula uyum sürecini kolaylaştırmak ve çocukların özellikle ayrılık kaygısı, yeni çevreye alışma, sosyal ilişki kurma gibi konularda yaşayabilecekleri zorlukları hafifletmek amacıyla, her biri ortalama 30 dakika süren dört bibliyoterapi seansı uygulanmıştır. Bu seanslar, haftada bir olmak üzere dört farklı kitap etrafında kurgulanmıştır. Gelişimsel bibliyoterapi ile planlanan bu oturumlarda, çocukların yaşadıkları doğal gelişimsel süreçlerde karşılaştıkları duygusal güçlükleri fark etmeleri, anlamlandırmaları ve sağlıklı biçimde ifade etmeleri hedeflenmiştir. Seansların uygulama sürecinde hikâyeler okunurken çocukların aktif

Tablo 1.
Katılımcıların demografik özellikleri

		Sayı	Yüzde
Cinsiyet	Kız	11	55,0
	Erkek	9	45,0
Sosyoekonomik Düzey	Düşük	2	10,0
	Orta	15	75,0
	Yüksek	3	15,0
Annenin Eğitim Düzeyi	İlkokul	5	25,0
	Lise	7	35,0
	Lisans	7	35,0
	Lisans üstü	1	5,0
Babanın Eğitim Düzeyi	İlkokul	3	15,0
	Lise	8	40,0
	Lisans	6	30,0
	Lisans üstü	3	15,0
Kardeş Sayısı	1 Kardeş	3	15,0
	2 Kardeş	11	55,0
	3 Kardeş	3	15,0
	4 ve Fazlası	3	15,0

katılımı teşvik edilmiş; ardından “izleme etkinlikleri” adı altında, hikâyeye dair duygu, düşünce ve yaşantılarının derinlemesine incelenmesine olanak tanıyan uygulamalar yapılmıştır. Her seans 6 kişilik küçük gruplar hâlinde yürütülmüştür. Böylece, sorulan tartışma sorularına bütün çocukların yüksek düzeyde katılım göstermesi ve fikirlerini rahatça dile getirmesi sağlanmıştır.

Birinci hafta, Corinne Averiss tarafından yazılan “Sevgi” isimli hikâyeye odaklanılmıştır. Bu kitap, aile-çocuk ilişkisi ve ayrılık kaygısı üzerinden ilerler. Hikâyede Tess isimli karakter, okula başladığında ailesi yanında olmadığı için güvensizlik ve özlem duygularıyla mücadele eder. Ancak hikâyeye boyunca sevgi bağının mesafe veya ayrılıkla kesintiye uğramadığı, aksine devam ettiği vurgulanır. Kitap okunduktan sonra çocuklara, hikâyedeki Tess karakterinin ailesinden ayrı kalma deneyimini kendi yaşantılarıyla ilişkilendirmeye davet edilmiştir. Uygulayıcı, “Aileniz evdeyken siz okuldayken onları özleyip musunuz? Onları özlediğinizde neler yapıyorsunuz?” gibi soruların yanı sıra, izleme etkinlikleri kapsamında başka tartışma sorularına da yer vererek çocukların duygularını paylaşmaları sağlanmıştır. Ardından, uygulayıcı çocuklara pastel boyalar ve kâğıtlar dağıtarak, “Ailelerinden uzakta olsalar bile onları sevdiklerini nasıl gösterebileceklerine” dair bir resim çizmelerini istemiştir. Resim çizme etkinliği sırasında, çocukların kalp ve güneş gibi basit fakat güçlü sembollerle duygusal bağlarını vurguladıkları fark edilmiştir. Bazı çocuklar, aileleriyle el ele tuttuğu sahneleri çizmeyi tercih etmiş; böylece uzak kalsalar bile sevgi bağının devam ettiğini yansıtmışlardır. Literatürde, bu tür izleme etkinlikleriyle ilgili pek çok çalışma, çocukların öyküye dair algılarını ve duygusal tepkilerini derinleştirmek amacıyla yaratıcı yöntemlerin kullanılmasını önermektedir (; McCulliss ve Chamberlain, 2013). Drake (2021) resim çizmenin, çocukların hikâyeye boyunca hissettikleri karmaşık duyguları ifade etmelerine ve bu duyguları işleyerek bir anlam kazanmalarına olanak sağladığını belirtmiştir. Resim çizme etkinliği ve sonrasında gerçekleşen paylaşım ortamı, çocukların yalnız olmadıklarını ve benzer duyguları başkalarının da yaşayabileceğini fark etmelerine olanak sağlar. Ayrıca, kendi duygularının kabul edilebilir ve anlaşılır olduğuna dair güven duygusu edinmelerine katkıda bulunur.

İkinci hafta, Ana Torma’nın “Nehir Olmak İsteyen Damlacık” adlı eseri üzerinden yürütülmüştür. Bu hikâyeye, küçük bir damlacığın koca bir nehir olma hayalini anlatır ve yeni deneyimlerin hem heyecan hem de korku barındırabileceğini vurgular. Okula yeni başlayan çocuklar da tıpkı damlacık gibi yeni bir ortama girmekten dolayı merak ve tedirginlik duyabilirler. Bu oturum, değişimin doğal olduğunu ve korkuların

sürece eşlik etmesinin normal olduğunu anlatması bakımından önem taşır. Kitap okunduktan sonra çocuklar “damlacık” metaforunu daha iyi içselleştirebilmeleri için bir drama çalışması yapmışlardır. Uygulayıcı, çocukları küçük gruplara ayırarak her gruptaki çocuğa bir “damlacık” rolü vermiş, ardından “Şimdi kocaman bir nehre dönüşüyorsunuz! Bunun için neler hissediyorsunuz, hangi hareketleri yapacaksınız?” gibi yönlendirmelerde bulunmuştur. “Yeni bir ortama girerken neler hissediyorsunuz? Heyecan, korku, merak... Hangileri size daha yakın geliyor?” gibi sorularla duygu paylaşımını sağlamıştır. Çocukların, “damlacık” rolüyle büyüyen bir nehre dönüşme sürecini canlandırma-ları, yeni bir ortama uyum sağlama, büyüme ve değişimle yüzleşme gibi temaları somutlaştırmıştır.

Üçüncü hafta, Patrice Karst’ın “Görünmez İp” kitabı kullanılmıştır. İki çocuğun ve annelerinin hikâyesine odaklanan bu kitap, sevdiklerimizden uzakta olmanın getirdiği korku ve endişeyi hafifletmek için görünmez bir ip metaforundan yararlanır. Çocukların, “Sevdiğimiz insanlarla aramızdaki bağ kopmaz, onları görmesek de bizimledirler” mesajını kavramaları, özellikle okulda ailelerinden ayrı kaldıklarında kendilerini daha güvende hissetmelerini sağlar. Bu oturumun sonunda gerçekleştirilen izleme etkinlikleri, görünmez ip fikrini somutlaştırarak her çocuğun kendi bağlarını çizmesi veya anlatması şeklinde uygulanmıştır. Her çocuk, sahip olduğu görünmez bağları kâğıt üzerinde çizerek veya sözel olarak anlatıp paylaşmıştır. Örneğin, bazı çocuklar iplerin iki ucuna kendilerini ve sevdikleri kişileri resmetmiş; kimileri ise kalp, gülen yüz ya da sembolik figürlerle duygu ve düşüncelerini ifade etmiştir. Bu sayede, çocuklar yalnız olmadıklarını, fiziksel mesafe söz konusu olsa da duygusal bağlarının korunduğunu somut bir biçimde görme ve aktarma fırsatı bulmuştur.

Dördüncü hafta, Davina Bell’in “Sevgi Şemsiyesi Altında” kitabı ele alınmıştır. Hikâyeye, korku veya tedirginlik yaşayan çocuğa, sevgi şemsiyesinin her zaman onu koruyacağı hissini verir ve böylece çocuğun güvende olma duygusunu pekiştirir. Okula uyum sürecinde çekingen veya endişeli davranışlar sergileyen çocuklar için bu metafor ile, “Duygusal olarak korunuyor ve anlaşılıyorum” düşüncesini güçlendirilmeye çalışılır. İzleme etkinliği olarak çocukların “sevgi şemsiyesi” kavramını daha da somut şekilde deneyimlemelerini sağlamak amacıyla, gerçek bir şemsiye kullanılmıştır. Uygulayıcı tarafından “Bu şemsiyenin altındayken korktuğunuz durumlarla nasıl baş edebilirsiniz? Yanınızda kimler olabilir?” şeklinde sorular yöneltilmiştir. Çocukların korkularını tanımlarını, onlarla baş edebilmek için yakın çevrelerinden ve hayal güçlerinden güç almaları teşvik edilmeye çalışılmıştır.

Müdahale süreci tamamlandıktan sonra, çocukların okula uyum düzeyleri, araştırmanın başında kullanılan aynı ölçek olan “5-6 Yaş Çocukları için Okul Uyum Ölçeği” (Önder ve Gülay, 2010) kullanılarak tekrar değerlendirilmiştir. Bu son ölçüm, bibliyoterapi uygulamasının çocukların okula uyum süreçlerine olan etkilerini değerlendirmek amacıyla yapılan son test olarak işlev görmüştür. Ölçek sonuçları, müdahale öncesinde elde edilen verilerle karşılaştırılarak, bibliyoterapi seanslarının çocukların okul ortamına uyumunda ne ölçüde etkili olduğu analiz edilmiştir.

Veri Analizi

Araştırma sonucu elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak SPSS 27.0 (IBM SPSS Corp.; Armonk, NY, USA) paket programı ve ile analiz edilmiştir. Analizlere başlamadan önce sayısal verilerin normal dağılıma uygunluğu Skewness (çarpıklık) ve Kurtosis (basıklık) testleri, Histogram ve Q-Q Plot grafikleri ile incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda verilerin normal dağılım varsayımını karşıladığı görülmüştür. Kategorik veriler frekans ve yüzde değerleri ile gösterilirken sayısal veriler ortalama, standart sapma değerleriyle gösterilmiştir. Veri analizi yapılırken, iki bağımsız grup karşılaştırması için Bağımsız Örneklem T Testi kullanılmış ve istatistiksel anlamlılık düzeyi $p < ,05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Tablo 2, değişkenlerin normal dağılıma uygunluğunu değerlendirmek için çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerini göstermektedir. Tabachnick ve Fidell'e (2013) göre, çarpıklık ve basıklık değerlerinin $-1,5$ ile $+1,5$ aralığında olması verilerin normal dağılım varsayımını karşıladığını gösterir. Bu tabloya göre, tüm değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri $-1,5$ ile $+1,5$ aralığında yer almıştır, bu da dağılımların normal dağılıma genel olarak uygun olduğunu göstermektedir. Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları okul uyumu ön test için 0,664, son test için 0,658 olarak elde edilmiştir. Ölçeğin güvenilir olduğu görülmüştür.

Tablo 3, okul uyum toplam puanı ile sınıf içi katılım, okuldan kaçınma, kendi kendini yönetme ve okul sevgisi değişkenlerinin ön test ve son test puanları arasındaki farkları ve bu farkların etkilerini göstermektedir. Sonuçlara göre tüm değişkenler açısından istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur ($p < ,001$). Okul uyum toplam puanı ön testte 12,00 iken son testte 35,90'a yükselmiş, bu da 23,90'lık bir artışla büyük bir fark olduğunu (Cohen's $d = -8,04$) göstermektedir. Sınıf içi katılım alt boyutunun ön test ortalaması 5,65'ten son testte 13,05'e çıkarak 7,40'lık bir artış sergilemiştir (Cohen's $d = -3,31$). Okuldan kaçınma alt boyutu ise 1,05'ten 6,20'ye yükselmiş olup, 5,15 puanlık artışla dikkat çekmiştir (Cohen's $d = -4,95$). Kendi kendini yönetme alt boyutu, ön testte 3,65'ten son testte 9,85'e yükselerek 6,20'lik bir artış göstermiştir (Cohen's $d = -4,69$). Okul sevgisi alt boyutu puanları ise 1,65'ten son testte 6,80'e çıkarak 5,15'lik anlamlı bir artış ortaya koymuştur (Cohen's $d = -5,18$).

Şekil 1'de "Okul Uyum Öğretmen Değerlendirmesi Ölçeği"ne ait toplam puan ile bu ölçeğin sınıf içi katılım, okuldan kaçınma, kendi kendini yönetme ve okul sevgisi alt boyutlarının ön test ve son test puan ortalamalarını görsel olarak sunmaktadır. Verilere göre, ölçek toplam puanı ve tüm alt boyutlarda son test puanlarında anlamlı artış gözlemlenmiştir. Özellikle ölçek toplam puanında 23,90 birimlik artış dikkat çekici olup, uygulamanın okul uyumunu geliştirmede etkili olduğunu göstermektedir.

Nicel analizlere ek olarak, bibliyoterapi oturumları sırasında çocukların süreçteki duygusal ve davranışsal tepkileri gözlemlenmiştir. Bu gözlemler sistematik bir nitel veri toplama sürecinin parçası olmayıp, yalnızca sayısal bulgulara yorumlayıcı destek sağlamak amacıyla kullanılmıştır. Uygulama sırasında çocukların hikâye kahramanlarıyla özdeşleştikleri, hikâyelerdeki temaları kendi yaşantılarıyla ilişkilendirdikleri ve izleme etkinliklerine yüksek düzeyde katılım gösterdikleri gözlemlenmiştir. Özellikle ayrılık kaygısını konu alan ilk hikâyede bazı çocukların Tess karakterinin duygularını anlatırken sessizleştiği ve ardından kendi ailelerinden ayrı kaldıklarında neler hissettiklerini paylaşmaya başladıkları görülmüştür. İkinci haftadaki "damlacık" metaforunu içeren hikâyede çocukların drama etkinliğinde önce çekingen

Tablo 2.

Değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri

	<i>N</i>	<i>Skewness</i>	<i>Kurtosis</i>
Okul Uyum Toplam Ön Test	20	-,274	-,618
Okul Uyum Toplam Son Test	20	-,202	-,837
Sınıf İçi Katılım Alt Boyutu Ön Test	20	,103	-1,230
Sınıf İçi Katılım Alt Boyutu Son Test	20	,360	-,232
Okuldan Kaçınma Alt Boyutu Ön Test	20	1,059	,783
Okuldan Kaçınma Alt Boyutu Son Test	20	,453	-,894
Kendi Kendini Yönetme Alt Boyutu Ön Test	20	-,061	-1,156
Kendi Kendini Yönetme Alt Boyutu Son Test	20	-,041	-1,448
Okul Sevgisi Alt Boyutu Ön Test	20	,572	-,126
Okul Sevgisi Alt Boyutu Son Test	20	,266	-1,221

N: Katılımcı sayısı; *Skewness*: Çarpıklık katsayısı; *Kurtosis*: Basıklık katsayısı.

Tablo 3.

Ön test ve son test puanlarının ve etki büyüklüklerinin karşılaştırılması

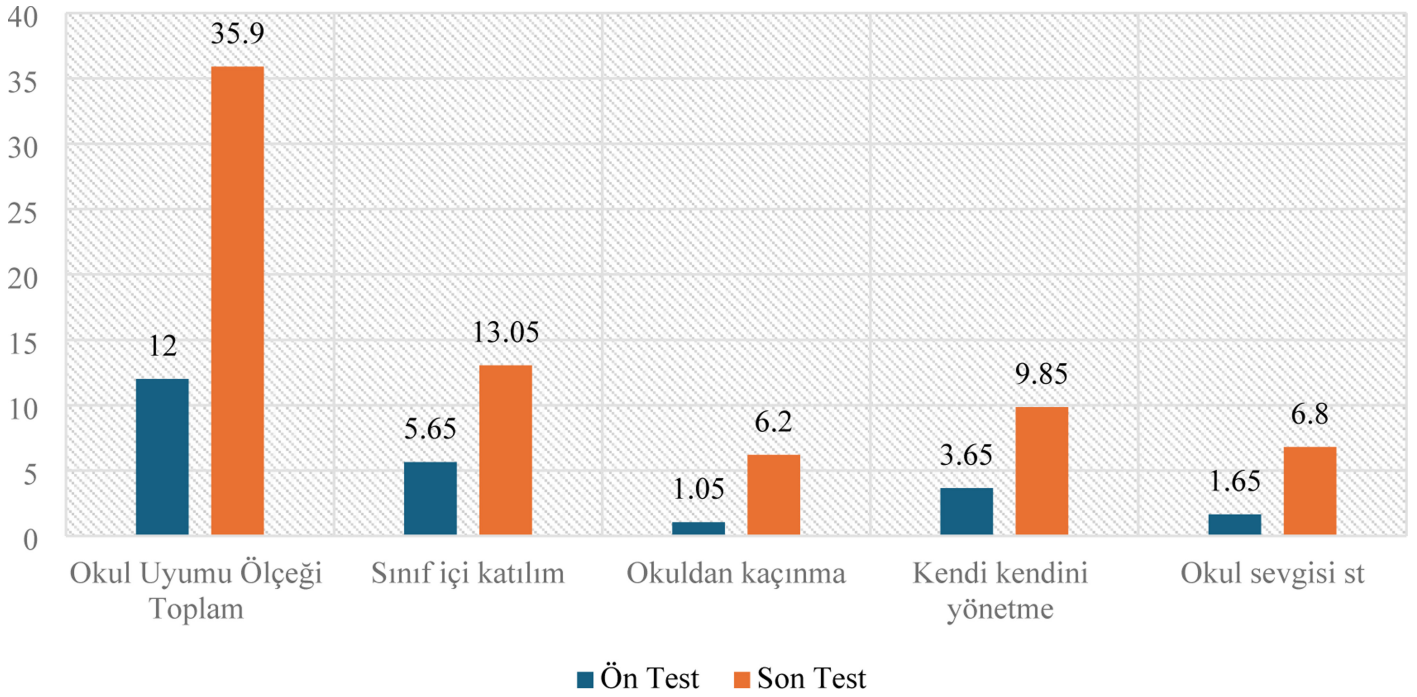
	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>Cohen's d</i>
Okula Uyum Ön Testi	12,00	3,45	-35,966	$p < ,001$	-8,04
Okula Uyum Son Test	35,90	3,46			
Sınıf İçi Katılım Ön Test	5,65	1,57	-14,816	$p < ,001$	-3,31
Sınıf İçi Katılım Son Test	13,05	1,32			
Okuldan Kaçınma Ön Testi	1,05	1,15	-22,146	$p < ,001$	-4,95
Okuldan Kaçınma Son Test	6,20	1,06			
Kendi Kendini Yönetme Ön Test	3,65	2,08	-20,976	$p < ,001$	-4,69
Kendi Kendini Yönetme Son Test	9,85	1,98			
Okul Sevgisi Ön Test	1,65	1,27	-24,677	$p < ,001$	-5,18
Okul Sevgisi Son Test	6,80	1,40			

t: Bağımlı örneklem *t* testi değeri; *p*: Anlamlılık düzeyi; Cohen's *d*: Etki büyüklüğü katsayısı.

davrandıkları, ancak birbirlerinin hareketlerinden cesaret alarak gidecek daha aktif hale geldikleri gözlenmiştir. Bu süreçte başlangıçta yere yakın ve yavaş hareket eden çocukların, canlandırmanın ilerleyen dakikalarında daha geniş alan kullanarak kol ve bacaklarını açtıkları, daha güçlü ses tonlarıyla konuşmaya başladıkları kaydedilmiştir. Bu durum onların "büyüyen bir nehre dönüşme" metaforuyla birlikte kendilerini daha özgüvenli hissettiklerini göstermektedir. Üçüncü haftadaki "görünmez ip" izleme etkinliğinde çocukların bazılarının çizdikleri görünmez ipleri kalpler, güneşler ve aile üyeleriyle bağlayan figürlerle süsleyerek duygusal bağlarını somutlaştırmaya çalıştıkları görülmüştür. Dördüncü haftada ise "sevgi şemsiyesi" metaforunun kullanıldığı etkinlik sırasında, çekingen olduğu bilinen birkaç çocuğun ilk defa gönüllü olarak söz alarak "şemsiyenin altında birlikte olmak istediği kişileri" paylaştığı kaydedilmiştir. Bu bulgular, çocukların hikâyelere yalnızca bilişsel değil, duygusal düzeyde de katılım sağladıklarını ve bu durumun okula uyum sürecini destekleyici bir işlev gördüğünü göstermektedir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırma bulguları, uygulanan gelişimsel bibliyoterapi müdahalesinin 60–72 aylık çocukların okul uyumu düzeylerini anlamlı biçimde artırdığını ortaya koymuştur. Okul Uyum Öğretmen Değerlendirmesi Ölçeği toplam puanında ve alt boyutlarında (sınıf içi katılım, okuldan kaçınma, kendi kendini yönetme ve okul sevgisi) gözlemlenen artışlar, bu yaşı grubundaki çocukların okul ortamına daha olumlu bir şekilde adapte olduklarını göstermektedir. Bulgular, mevcut literatürdeki çalışmalarla da tutarlılık göstermektedir. Jung ve Cho'nun (2020) ilkökul öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada, bibliyoterapi programının öğrencilerin okula uyum süreçlerini, sosyal ilişkilerini ve genel okul yaşantılarını iyileştirmede önemli bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Araştırma, bibliyoterapinin yalnızca bireysel düzeyde değil, aynı zamanda sosyal bağlamda da güçlü bir müdahale yöntemi olduğunu ortaya koymaktadır. Çocuklar hikâyeler aracılığıyla hem kendi duygularını anlama ve ifade etme becerilerini geliştirmiş hem de akranlarıyla daha sağlıklı ilişkiler kurma yeteneklerini artırmıştır. Okul öncesi döneme yönelik benzer kapsamda bir çalışma bulunmamakla birlikte, Kim ve Cho (2017) tarafından lise öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada, resimli kitaplar kullanılarak uygulanan bibliyoterapi programının uyum yeteneği ve bu yeteneğin alt bileşenleri olan öğretmen ilişkileri, akran ilişkileri, okul sınıfı ve okul düzenlemesi üzerinde olumlu etkileri olduğu belirlenmiştir. Bir başka çalışmada da bibliyoterapi ve duygusal açıklama yöntemlerinin birlikte kullanılmasının,

Şekil 1.

Okul Uyum Öğretmen Değerlendirmesi Ölçeği ve alt boyutlarının ön test ve son test puan ortalamalarının karşılaştırılması.

üniversite öğrencilerinin okula uyum süreçlerini desteklediğini, stresle başa çıkma yöntemlerini kolaylaştırdığını ve akademik başarılarını artırmada etkili olduğunu göstermektedir (Manier, 2015). Bu bulgular, araştırmamızda bibliyoterapinin çocukların okula uyumunu artırmadaki etkisini destekler niteliktedir. Benzer şekilde Shepherd ve Koberstain'in (1989) araştırması, bibliyoterapinin çocukların paylaşım davranışlarını artırmadaki etkisini göstermektedir. Bu çalışmada, kukla destekli bibliyoterapi uygulamasının, çocukların sosyal becerilerini geliştirdiği gözlemlenmiştir. Çocukların hikâye karakterlerini kukla aracılığıyla betimlemesi, onların hikâye ile daha güçlü bir bağ kurmalarını ve sosyal normları öğrenmelerini sağlamıştır. Bu bulgu, araştırmamızın sonuçlarıyla uyumlu olup, bibliyoterapinin çocukların sosyal davranışlarında olumlu değişiklikler yaratabileceğini desteklemektedir.

Araştırma, gelişimsel bibliyoterapinin okul öncesi dönemde çocukların okula uyum sürecine olumlu katkılar sağladığını ortaya koymuştur. *Bu etkinin nedenlerinden biri*, hikâyelerde ele alınan temaların çocukların günlük yaşamlarında karşılaştıkları sorunlara benzer olması, çocukların kendilerini hikâye kahramanlarıyla özdeşleştirmelerini kolaylaştırmış, bu da öğrenilen davranışların içselleştirilmesini desteklemiş olabilir. Özellikle okul korkusu, ayrılık kaygısı ya da sosyal ilişki kurmada zorluk yaşayan çocuklar için hikâyelerdeki karakterlerin bu durumlarla başa çıkma biçimleri, model alma yoluyla olumlu davranışlar geliştirmelerine katkı sağlamış olabilir. Ayrıca, izleme etkinlikleri aracılığıyla çocukların kendi duygularını ifade etmeleri hem kendilik farkındalıklarını artırmış hem de bu duygularla başa çıkma yöntemlerini kolaylaştırmış olabilir. Süreçte kullanılan resim çizme, pandomim, drama gibi etkinlikler ise öğrenmenin somutlaştırılmasına ve çocuğun pasif bir dinleyici olmaktan çıkarak aktif bir katılımcıya dönüşmesine olanak tanımış; bu da ve uyum üzerinde etkili olmuş olabilir. Tüm bu etkenler, bibliyoterapi uygulamalarının duygusal ve sosyal becerileri destekleyerek okula uyum sürecine katkı sunmasını açıklayabilir.

Okula uyum süreci, yalnızca çocukların yeni bir eğitim ortamına alışmalarını ifade eden kısa vadeli bir süreç olmaktan öte, onların gelecekteki akademik ve sosyal başarıları üzerinde kalıcı etkiler bırakabilecek temel bir süreçtir (Cillessen ve ark., 1997). Bu bağlamda, araştırmamız, bibliyoterapinin okula uyum sürecinde etkili bir başlangıç noktası olabileceğine dair kanıtlar sunmaktadır. Bibliyoterapi,

çocukların sosyal becerilerini geliştirme ve duygusal dayanıklılıklarını artırma potansiyeline sahiptir (Gladding ve Gladding, 1991). Bu yöntemin sunduğu rehberlik, çocukların yalnızca okul öncesi dönemde değil, aynı zamanda ilköğretim ve daha sonraki dönemlerde de karşılaşılabilecekleri çeşitli zorluklarla başa çıkma yöntemleri, çocuklara kendi deneyimlerinde uygulayabilecekleri stratejiler sunarak, onların problem çözme becerilerini geliştirebilir. Bu süreç, yalnızca bireysel düzeyde değil, aynı zamanda akran ilişkileri ve öğretmenlerle olan etkileşimler gibi sosyal bağlamlarda da önemli bir rol oynar (Heath et al., 2005). Araştırmada, bibliyoterapi seansları sırasında çocukların aktif katılım göstermesi ve izleme etkinliklerinde duygularını açık bir şekilde ifade etmeleri, bibliyoterapinin başarıya ulaştığını ortaya koymaktadır. Kitap okuma ve izleme etkinlikleri sırasında, çocukların hikâyelerdeki olaylara ilgi gösterdikleri ve hikâyenin içeriğine yönelik düşüncelerini ve duygularını paylaştıkları gözlemlenmiştir. Çocukların, kitaplarda sunulan metaforları kendi yaşantılarıyla ilişkilendirmesi, duygusal bir bağ kurduklarını ve bu bağın okula uyum süreçlerini desteklediğini göstermektedir. Hikâye karakterlerinin benzer duygularla başa çıktığını gören çocuklar, kendi durumlarına dair stratejiler geliştirebilir. Nitekim bir çocuk, hikâyede okula gitmek istemeyen bir karakterin öğretmeniyle konuşarak korkularını yendiğini gördüğünde, kendi öğretmenine duygularını ifade etme cesaretini kazanabilir. Çocuk, bu karakterin duygularını paylaşarak yalnız olmadığını hisseder ve onun çözüm yollarını inceleyerek kendi deneyimlerine yönelik stratejiler geliştirebilir. Hikâyedeki karakterin korkularını ifade ettikten sonra daha mutlu olduğunu gören çocuk, bu yöntemi kendi yaşamında denemek isteyebilir.

Sınırlılık

Araştırmanın örneklem grubunun 20 çocukla sınırlı olması elde edilen bulguların genellenebilirliğini sınırlamaktadır. Çalışmanın deneysel desenle yürütülmesi, bireysel katılımın ve uygulama sürecinin etkinliğini artırmak adına daha küçük gruplarla çalışmayı gerektirmiştir. Ayrıca, uygulamanın yalnızca uyum sürecinin gözlemlendiği ilk haftalarda sınırlı olması ve uygulayıcının çocuklarla daha güçlü bir etkileşim kurma gerekliliği gibi nedenler bu tercih üzerinde etkili olmuştur.

Öneriler

Bibliyoterapinin okul uyumu üzerindeki etkilerinin desteklenmesiyle birlikte, farklı yaş grupları, gelişimsel risk grupları gibi daha çeşitli örneklerle yeni araştırmalar yapılması önerilir. Bu çalışmada kısa süreli etkiler değerlendirilmiş olup, bibliyoterapinin uzun vadeli etkilerini inceleyen izleme çalışmaları yapılması önerilmektedir.

Bibliyoterapi uygulamaları geleneksel yöntemlerle sunulmuştur; bu bağlamda, dijital bibliyoterapi araçlarıyla yapılan uygulamaların etkililiğini inceleyen çalışmaların alana katkı sunması önerilmektedir.

Bibliyoterapi uygulamalarının etkililiğinin farklı uygulayıcılar (öğretmen, psikolojik danışman, aile üyesi) tarafından yürütüldüğünde nasıl değiştiğini inceleyen karşılaştırmalı araştırmalar yapılması önerilmektedir.

Veri ve Materyallerin Kullanılabilirliği: Bu çalışmanın bulgularını destekleyen veriler, talep üzerine sorumlu yazardan temin edilebilir.

Etik Komite Onayı: Bu araştırmada yer alan tüm insan katılımcılarla ilgili uygulamalar Helsinki Bildirgesi ve ilgili etik standartlara uygundur. Araştırma için etik onay Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Etik Kurulu'ndan alınmıştır (Tarih: 04.07.2024, Karar No: 37/01). Additionally, official permission for the application has been obtained from the Ministry of National Education (Application No: MEB.TT.2024.000684).

Hasta Onamı: Araştırmaya dahil edilen tüm katılımcılar verilerin yayınlanması ve bu çalışmaya katılmak için yazılı bilgilendirilmiş onam vermiştir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Kavram – D.Y.P.; Tasarım – D.Y.P.; Denetim – D.Y.P.; Malzemeler – K.M.Ö.; Veri Toplama ve İşleme – K.M.Ö.; Analiz ve Yorumlama – K.M.Ö.; Literatür Taraması – K.M.Ö.; Yazım – K.M.Ö.; Eleştirel İnceleme – D.Y.P.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmiştir.

Data Availability Statement: The data that support the findings of this study are available on request from the corresponding author.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the ethics committee of Fatih Sultan Mehmet Foundation University (Date: July 4, 2024, Number: 37/01).

Informed Consent: Written informed consent was obtained from participants who participated in this study.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept – D.Y.P.; Design – D.Y.P.; Supervision – D.Y.P.; Resources – D.Y.P.; Materials – K.M.Ö.; Data Collection and/or Processing – K.M.Ö.; Analysis and/or Interpretation – K.M.Ö.; Literature Search – K.M.Ö.; Writing Manuscript – K.M.Ö.; Critical Review – D.Y.P.; Other – D.Y.P.

Declaration of Interests: The authors declare that they have no competing interest.

Funding: The authors declared that this study has received no financial support.

References

- Ak, B. (2008). Verilerin düzenlenmesi ve gösterimi. *Asil Yayın dağıtım*.
- Astarani, K., & Richard, S. D. (2020). Bibliotherapy strategy: Experimental study to reduce hospitalization stress in pre-school children. *STRADA Jurnal Ilmiah Kesehatan*, 9(2), 917–925. [\[CrossRef\]](#)
- Bulut, S. (2010). Bibliyoterapi yönteminin okullarda psikolojik danışmanlar ve öğretmenler tarafından kullanılması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(34), 17–31.
- Chase, P. A., Hilliard, L. J., Geldhof, G. J., Warren, D. J. A., & Lerner, R. M. (2014). Academic achievement in the high school years: The changing role of school engagement. *Journal of Youth and Adolescence*, 43(6), 884–896. [\[CrossRef\]](#)
- Cillessen, A. H. N., Haselager, G. J. T., & van Lieshout, C. F. M. (1997). Early peer interaction as a predictor of later social adjustment: Results from a five-year longitudinal study [Conference presentation]. Annual Meeting of the Eastern Psychological Association.
- Cornett, C. E., & Cornett, C. F. (1980). *Bibliotherapy: The right book at the right time*. Phi Delta Kappa Educational Foundation.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Pearson.
- Đorđević, M., Glumbić, N., & Brojčin, B. (2022). Bibliotherapy in a school context. *Zbornik Radova Filozofskog Fakulteta u Prištini*, 52(2), 269–283. [\[CrossRef\]](#)
- Drake, J. E. (2021). How drawing to distract improves mood in children. *Frontiers in Psychology*, 12, 622927. [\[CrossRef\]](#)
- Fabian, H. (2000). Small steps to starting school. *International Journal of Early Years Education*, 8(2), 141–153. [\[CrossRef\]](#)
- Gay, L. R., & Airasian, P. (2000). *Educational research: Competencies for analysis and application* (6th ed.). Merrill.
- Gladding, S. T., & Gladding, C. (1991). The ABCs of bibliotherapy for school counselor. *School Counselor*, 39(1), 7–13.
- Gregory, K. E., & Vessey, J. A. (2004). Bibliotherapy: A strategy to help students with bullying. *Journal of School Nursing*, 20(3), 127–133. [\[CrossRef\]](#)
- Heath, M. A., Sheen, D., Leavy, D., Young, E., & Money, K. (2005). Bibliotherapy: A resource to facilitate emotional healing and growth. *School Psychology International*, 26(5), 563–580. [\[CrossRef\]](#)
- Jayne, K. M., & Purswell, K. E. (2017). Creativity, expressive arts, and play therapy. In J. Ziomek-Daigle (Ed.), *Counseling children and adolescents: Working in school and clinical mental health settings* (pp. 411–447). Taylor & Francis. [\[CrossRef\]](#)
- Jung, H. S., & Cho, M. (2020). The effects of bibliotherapy program on elementary school students' adaptation to school life: Based on play-oriented interaction. *Journal of the Korean BIBLIA Society for Library and Information Science*, 31(2), 5–26. [\[CrossRef\]](#)
- Kim, E. S., & Cho, M. (2017). A study on the effects of bibliotherapy program using picture books on school adaptation ability of maladjusted high school students. *Journal of the Korean BIBLIA Society for Library and Information Science*, 28(2), 157–183. [\[CrossRef\]](#)
- Lucas, C. V., & Soares, L. (2013). Bibliotherapy: A tool to promote children's psychological well-being. *Journal of Poetry Therapy*, 26(3), 137–147. [\[CrossRef\]](#)
- Manier, D. (2015). Using bibliotherapy to promote students' adjustment to school. In E. Kourkoutas & A. Hart (Eds.), *Innovative practice and interventions for children and adolescents with psychosocial difficulties and disabilities* (pp. 582–600). Cambridge Scholars Publishing.
- McCulliss, D., & Chamberlain, D. (2013). Bibliotherapy for youth and adolescents: School-based application and research. *Journal of Poetry Therapy*, 26(1), 13–40. [\[CrossRef\]](#)
- Önder, A., & Gülay, H. (2010). 5–6 yaş çocukları için okula uyum öğretmen değerlendirme ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2(1), 1–12.
- Pardeck, J. A., & Pardeck, J. T. (1984). An overview of the bibliotherapeutic treatment approach: Implications for clinical social work practice. *Family Therapy*, 11(3), 241–252.
- Pardeck, J. T. (2013). *Using books in clinical social work practice: A guide to bibliotherapy* (2nd ed.). Routledge.
- Pola, A., & Nelson, R. (2014). The impact of bibliotherapy on positive coping in children who have experienced disaster. *Therapeutic Recreation Journal*, 48(4), 341–344.
- Rimm-Kaufman, S. E., & Pianta, R. C. (2000). An ecological perspective on the transition to kindergarten. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 21(5), 491–511. [\[CrossRef\]](#)

- Rizza, M. (1997). A parent's guide to helping children: Using bibliotherapy at home. *ERIC*.
- Rubin, R. J. (1979). *Uses of bibliotherapy in response to the 1970s*. Library trends. 239–252.
- Stainbrook, S. L. (2011). Interactive bibliotherapy: A case for implementation in the elementary classroom. *Journal of Poetry Therapy*, 24(3), 187–194. [\[CrossRef\]](#).
- Stip, E., Östlundh, L., & Abdel Aziz, K. (2020). *Bibliotherapy: Reading OVID during COVID*. *Frontiers in Psychiatry*, 11, 567530. [\[CrossRef\]](#)
- Sylvester, P. R. (2007). *Early school adjustment: Contributions of children's emotion self-regulation and classroom instruction and emotional supports* [Doctoral dissertation, University of North Carolina at Chapel Hill].
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Pearson.
- Tabar, P. (2016). *Bibliotherapy: Promoting social and emotional development*. (Master's Thesis). San Diego State University.
- Goddard, A. T. (2011). Children's books for use in bibliotherapy. *Journal of Pediatric Health Care*, 25(1), 57–61. [\[CrossRef\]](#).
- Trent, K. P., & Richards, S. J. (2018). Bibliotherapy as a strategy for bullying prevention. In J. U. Gordon & K. P. Trent (Eds.), *Bullying prevention and intervention at school: Integrating theory and research into best practices* (pp. 37–52). Routledge. [\[CrossRef\]](#)
- Trochim, W. M. K., & Donnelly, J. P. (2006). *The research methods knowledge base* (3rd ed.). Atomic Dog Publishing.
- Uyar, F. N. (2020). *5-6 yaş grubu çocuklarda bibliyoterapinin özgüven ve kişiler arası problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Uzmen, S., & Mağden, D. (2002). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının prososyal davranışlarının resimli çocuk kitapları ile desteklenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15, 193–212.